

LJUDSKA PESEM MED ZBOROVSKO IN NARODNO- ZABAVNO GLASBO

ADRIANA GABERŠČIK

Adriana Gaberščik.
(Foto: Janez Eržen, 2007.)

Ljudje vedno segamo k svojim koreninam in s tem krepimo občutek pripadnosti in narodne samozavesti. Včasih pa tudi zaradi pomanjkanja znanja in pod vplivom materialističnega gledanja sveta nehote skrenemo na napačno pot. Nekaj takega se dogaja tudi s slovensko ljudsko glasbo, kar opažamo na raznih srečanjih pevcev ljudskih pesmi.

Čeprav ljudsko glasbo izvajajo ljudski pevci in godci, vedno pogosteje postaja proizvod radia in televizije v funkciji zabave z nostalgичnim idealistično romantičnim vračanjem h "koreninam". Prilagajajo jo širokemu okusu in marsikdaj uporabljajo prijeme, ki hitro in trenutno zadovoljijo zabave željne ljudi. Splošni okus spodbujajo tudi mediji, radijske postaje, ki v poplavi novo nastajajočih zgoščenk raznih skupin nekritično predvajajo vsakršno glasbo in tako zapolnjujejo ure svojega programa. Možnost razmeroma lahkega in nekritičnega nastopanja v medijih žene tudi pevce ljudskih pesmi in godce ljudskih viž, da se prilagajajo t.i. "okusu množic". Všečni želijo biti ne samo poslušalcem, ampak tudi gledalcem; tako ljubiteljem zborovskega petja kot poslušalcem narodno-zabavne glasbe. Zato nekateri približujejo svoje petje narodno-zabavnemu, tudi z dodajanjem spremljave diatonične harmonike ali citer, nekateri zborovskemu z zborovsko harmonizacijo in oblikovanjem glasov. Tudi drugače skušajo "popestriti" svoj odrski nastop; s prinašanjem raznih rekvizitov na oder (kozarci, majolike, košare), zvočil (grablje, kose, perilniki) in doma izdelanih buč z vdelenimi kazuji, ki jih nikakor ne moremo imeti za ljudska glasbila. Tudi oblačenje skupin, marsikdaj neposrečeno, je rezultat nevednosti in nastopanja. Vse zato, da gledalcem/poslušalcem v dvorani "ne bi bilo dolgčas". Ljudje na splošno radi sprejmejo ta odrski "šov" in tako dajejo posredno potrditev skupinam, da se obračajo v to smer.

NAJPOGOSTEJŠI ELEMENTI ZBOROVskega PETJA

Postavljanje glasov. Pri ženskem triglasju ni težav, nekatere pevke znajo zapeti tudi štiriglasno. Pač pa se

pojavljajo vplivi zborovstva pri moških sestavih, kjer se poleg prvega, drugega glasu ter basa oglašča bariton, ki harmonizira na zborovski način. Tretke skoraj ni več, le redki jo še znajo. Tudi basi se redko razdelijo. Še bolj opazen je zborovski vpliv pri mešanih skupinah, kjer se pojavlja zborovska postavitev glasov in sicer sopran, alt, tenor in bas. Ljudski pevci so ponavadi peli tako, da so ženske pele melodijo in spremljavo v terci ali seksti, moški pa so basirali ali pa je kdo poskušal še s tretko.

Interpretacije. Pojavlja se pohitevanje in upočasnjevanje ter različna glasnost pri posameznih kiticah, predvsem pri petju refrena, ki je pogostokrat tišji. Pojavlja se tudi soliranje ob spremljavi mrmranja in interpretacijsko podajanje besedila; npr. pretirano radostno obnašanje ob pivskih in šaljivih pesmih.

Ljudski pevci pojejo naravno, brez velikih odstopanj v interpretaciji. Samo pohitevanje/upočasnjevanje in kakršnokoli podajanje besedila je v popolni povezanosti melodije in besedila. Na to jih pripelje naravni tok pesmi, ne pa vnaprejšnje členjenje pesmi in pa odrski nastop, kar je značilno za pevski zbor.

Intonacija. Še vedno kdaj vidimo zborovsko intonirko ali pa posamezen pevec/pevka intonira začetni ton, potem pa začnejo peti vsi skupaj. Pojavlja se dajanje vstopov z roko ali celo dirigiranje ter petje z notami ali besedilom v rokah.

Pri ljudskih pevcih je vedno začenjal en pevec, ki je znal višino pesmi prilagoditi skupini. Priključili so se mu ostali in pesem je zazvenela na njihov edinstven način, z vsemi značilnostmi pokrajine in pevcev samih ter njihovega podajanja pesmi.

NAJPOGOSTEJŠI ELEMENTI NARODNO-ZABAVNEGA PETJA

Dodajanje glasbil. Najpogosteje se pojavlja diatonična harmonika. Ta mnogokrat preglasi večglasno petje, včasih pa je zraven zato, ker pevci sami niso sposobni niti dvo-

Izobraževanj, ki poskušajo dvigniti kakovostno raven dela v pevskih in godčevskih skupinah, je očitno še vedno premalo, saj se tistih, ki obstajajo, udeležuje le množica pevcev. Na fotografiji je utrinek s seminarja na Šmartnem na Pohorju.
(Foto: Janez Eržen, seminar petja ljudskih pesmi, november 2006.)

V letu 2006 smo na pevskem seminarju na Šmartnem na Pohorju popoldansko delo organizirali v manjših skupinah, katerih člani so se ob stiku s pevci, ki so kasneje na državnem srečanju nastopili, učili peti ljudske pesmi.

(Foto: Janez Eržen, seminar petja ljudskih pesmi, november 2006.)

glasja in se zato pri petju zanašajo na harmoniko. Zaradi posebne uglašenosti diatoničnih harmonik tako marsikatera pesem zazveni previsoko ali prenizko, kar včasih preseže sposobnosti pevcev. Poleg harmonike se pridajajo tudi druga glasbila, kot so citre, kitara in še kaj, kar nujno pripelje do inštrumentalnih uvodov in mediger, to pa so seveda že priredbe pesmi. Prav tako so prišla v modo v zadnjem času nekatera zvočila, ki so po meni neznanem merilu postala "ljudska glasbila"; grablje, kose, perilniki, kazuji, baloni, ropotulje.

Ljudska pesem že zaradi svojih značilnosti (večglasje, svobodni ritem, tempo) ob sebi ne potrebuje glasbil, ne ritmičnih ne melodičnih.

Ritmiziranje pesmi. Uporaba glasbil in zvočil nujno pripelje do ritmiziranja ljudskih pesmi, kar je spet značilnost narodno-zabavne glasbe. Pesmi, ki so jo sicer pevci peli počasi in v svobodnem ritmu, se godci težko pri-

lagodijo, kaj šele izvajalci na ritmična glasbila. Zato se dogaja, da se pevci prilagodijo godcem. Pesem izgubi svoj ritem (petdobni, spreminjajoči, svobodni) in postane le še plesna viža, kjer je pomemben plesni tempo ter ritem polke in valčka. S tem pa postane pesem "uniformirana" in onemogoča pevcem njihovo podajanje pesmi.

Posebno besedo velja na kratko nameniti tudi kostumiranju skupin, ki se z oblačenjem v enotne obleke ali pa v stilizirane tako imenovane "narodne noše" prav tako približujejo zborovskemu oziroma narodno-zabavnemu, seveda vse v funkciji nastopanja in všečnosti publikli.

Ljudski pevci se niso oblačili posebej za nastope, saj sploh niso nastopali. Ob posebnih priložnostih so bili seveda v "ta boljših oblekah", a nikdar uniformirano oblečeni.

✧ KAJ ŽELIMO?

Če so nam ljudske pesmi všeč, jih želimo prepevati in jih ohraniti tudi naslednjim rodovom, potem je prav, da jih ohranjamo v ljudskem duhu in z vsemi njihovimi značilnostmi. Če pa so nam le izhodišče za naše glasbeno raziskovanje in eksperimentiranje, je to že drugo glasbeno področje, ki ima spet svoje značilnosti in kriterije.

Ljudski pevci so pesmi peli za sebe in ne na odru, zato je nepotrebna vsakršna "navlaka", ki je zgolj za oči ali pa služi zabavljaštvu. Odveč so tudi razna "olepševanja" pesmi in petja ter dodajana elementov z drugih glasbenih področij.

Vsak se bo seveda odločil kaj želi in katera glasbena zvrst je tista, kjer se želi udeleževati. Zato je prav, da je z glasbenimi zvrstmi in njenimi značilnostmi ter s kriteriji seznanjen. Le tako bomo ohranili našo ljudsko pesem v vsem njenem bogastvu in raznolikosti.

Pevska skupina Val iz Pirana.

(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje pevcev ljudskih pesmi in godcev ljudskih viž, Sv. Peter, junij 2006.)